Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Casus longi super Institutis

Accursius, Guilelmus

[Lyon], um 1490

Incipiunt formationes libellorum in titulo de actionibus

urn:nbn:de:bsz:31-315990

Visual Library

ſi vero liber eſt deportari debet. Item lex
iul. ⁊c̄. Jam vidiſtis multas accuſatões
publicaſ: adhuc ē quedā accuſatio publi
ca ꝑ quā puniť violētia ſiue ſit publica ſi
ue ꝑuata. qꝛ ꝑ. l. iul. ꝺ vi publica punitur
q̄s de vi armata qꝛ deportať. ꝑ. l. aūt iul.
de vi priuata aliq̄s puniť q̄ vim fecit ſine
armis ꝙ tercia ps bonoꝝ ſuoꝝ publicať.
Si aūt ꝑ vim ⁊c̄. Sup̄ vidiſtis de illo qui
cōmiſit ſtuprū cū vi: vel qꝛ viduā vel vir
ginē vel monialē rapuit: vel potes conti
nuare iſtū. §. ad p̄cedentē ſic. In. §. px. di
ctū eſt qualiter puniť ille q̄ ꝑ vim armatā
vel ſine armis aliq̄d alicui abſtulerit: mō
aūt tractat qualiť puniť ille q̄ ſtuprū com
miſit ꝑ vim. Itē lex iul. ⁊c̄. Non ſoluz le
ges ſupiores dicunť accuſatões publice:
ſed etiam accuſatō legis iul. peculatus di
citur accuſatio publica. ⁊ hac. l. puniť ille
qui pecuniā reipublice ſubripuit: ⁊ ſi fue
rit iudex vel magiſtratus q̄ hoc fecerit pe
na capitali puniet ⁊ omēs eius cōplices.
Si aūt q̄s extraneus q̄ nō fuerit iudex vľ
magiſtratus pecuniā reipublice ſurripue
rit: ipe ⁊ eius cōplices deportari debent.
Eſt inť publica iudicia ⁊c̄. Nō ſolum iſta
ſunt publica iudicia q̄ vos vidiſtis: ſed ⁊
l. fauia de plagiarijs q̄ interdū penā capi
tis infligit ⁊ interdū minorē diciť publi
cū iudiciū. ⁊ habz locū hec lex ſi aliq̄s fi
liū alterius ſubripuerit ⁊ eū vēdiderit. ta
lis eñ magnā plagam parētibus infert.
Idem eſt ſi ſeruū alienū ſurripuerit ⁊ di
ſtraxerit. Sunt p̄terea ⁊c̄. Scire debetiꝭ ꝙ
oīa fere iudicia publica de q̄bus tractatū
eſt a p̄ncipio iſtius tituli vſqꝫ hic ſunt pu
blica ⁊ capitalia. Mō aūt tractaturus eſt
iuſti. de quibuſdā iudicijs q̄ ſunt publica
ſed nō capitalia: ⁊ enumerat ea in littera
Prima ē lex iul. de ambitu. Secūda ē lex
iul. repetundarū. Tercia ē lex iul. de āno
na. Quarta ē lex iul. de reſiduis. qñ autez
et in q̄bus caſibus locū habeāt iſte leges
plene habes notatuz in gloſa ordinaria.
Iſte aūt leges minorē penā q̄ꝫ capitalem
inferūt eis qui p̄cepta earū ſiue earū iudi
cia neglexerūt. Sed de publicis iudicijs
⁊c̄. Dixi iuſti. dñe quare tm̄ ꝺ publicis iu
dicijs tractaſtis: ⁊ tot exempla de eis po
ſuiſtis. Frater rñdet dñs iuſti. hoc fecimꝰ
ad vtilitatē vr̄am vt de eis aliquā notici
am generalē haberetis ſiue cognitionem
ſed plena eoꝝ cognitio ſiue ſcientia ex la
tioribus. ff. libris deo ꝓpitio aduentura
eſt. Modo aūt ſufficiant vobis hec: ſum
mo digito ⁊ quaſi ꝑ indicē tetigiſſe. Et
nota ꝙ ꝑ hec duo verba aduētura: ⁊ ſum
mo digito duo dat nobis intelligere. ſ. ꝓ
funditatem ꝑ hoc qꝺ dicit ſummo digito
et beatā ſpem ꝑ hoc qꝺ dicit aduentura.

Expliciūt caſus dñi Guidonis ſuper
inſtitutionibus.

Incipiūt formationes libelloꝝ in ti
tulo de actionibus.

In titulo de actionibus poſt p̄maz
diuiſionē actionū: p̄mo tractat do
minus impator de act. in rem. ſ. ꝺ
rei ven. in qua ſi libellum quis for
mare velit nō poterit niſi ꝯtra poſ
ſeſſorē: qꝛ poſſeſſio parit in rem actionem
aduerſario. vt. C. de alie. iudi. mutan. cā
ſa. l. vnica. vľ ꝯ illū q̄ dolo deſijt poſſiderē
vt. ff. ꝺ noxa. ac. l. electio. ff. ꝺ re. iu. l. q̄ do
lo. extra ꝺ re iud. c. dilecti ꝓpť qꝺ ſic intro
gat reū cū vult expiri ꝯtra eū vtrū poſſide
at vľ dolo deſijt poſſidere ne fruſtra expe
riať. vt. ff. de rei ven. l. q̄ petitorio. ⁊ cogiť
rñdere ⁊ in iure faciēda ē introgatio ⁊ rñ
ſio. vt. ff. de inter. act. l. cōtra ſeruū. §. q̄ iu
re. ⁊. l. j. i p̄n. ⁊ ſi neget ſe reus poſſiderē cū
poſſideat amittet poſſeſſionē ⁊ transferť
in actorem ꝓpter mendaciū ſuū. vt. ff. de
rei ven. l. ſi. in p̄n. ⁊ ſi non poſſideat liber
erit niſi dolo deſierit poſſidere quē doluz
oportebit actorem ꝓbare. vt. ff. de ꝓba.
l. quotiens. §. qui dolo. ſi vero dicat ſe poſ
ſidere maxime cū poſſideat tūc formabiť
libellus in hūc modū. Propono ſiue di
co. a. contra. b. ꝙ ipe detinet rem meam.
vñ ꝓpono rei ven. contra euz ⁊ peto rem

ipam mihi adiudicari: ⁊ ipm b. ad reſtitu
tionem mihi cōdemnari. nec miret̄ aliq̄s
ꝙ ego dixi qui detinet ⁊ nō dixi qui poſſi
det. nam iō dixi q: multi detinēt rem qui
nō poſſident: ⁊ tenent̄ rei ven. hic ſolū cō
ſiderat li. ī rei vē. ꝙ habeat reus facultatē
rei reſtituende. ff. de rei ven. l. officiū. ⁊ li
cet actionis nomē editū ſit in li. ſufficit tñ
aſſignare cām. ar. C. de edi. diui adri. tol.
l. fi. ⁊ ff. ſi cer. pe. l. certū. maxime hodie ꝑ
no. decre. dñi alex. pap. extra ꝺ li. ob. c. fi.
quidā tñ ꝯtrariū dicūt ꝑ. l. ff. de eden. l. j.
et. C. de eden. in. l. edita. ⁊ erit cā petendi
in hoc li. talis. vñ cū mea ſit petitio illam
rem mihi reſtitui hoc verū eſt ꝙ in oībus
actionibus ſufficit ꝓponere cām niſi tal'
ſit cā q̄ plures pariat actiones. tūc ỻem eſt
nomē act. exꝑmēdū. vt. ff. de tribu. l. qꝺ ī
heredē. §. eligere. ⁊ ff. de le. ij. l. cū fili'. §.
varijs. ff. de iureiu. l. ſpōſus. §. quotiēs. ⁊
ff. qꝺ cū eo. is q̄z circa fi. optet ⁊ q̄titatē ⁊
qualitatē rei exꝑmere ſi ſit res mobilis. ⁊
hoc ꝑ. l. ff. de rei vē. l. ſi in rem. ꝑma ē q̄ ſic
incipit. Eſt ⁊ quedā actio realis q̄ dat̄ pro
ſeruitute vendicāda ſiue ſit realis ſiue ꝑ
ſonalis. vt inſti. de act. §. eque. ff. ſi ſerui
tus ven. l. ij. ⁊ ꝑmo circa ſeruitutē ꝑſona
lem format̄ libellus. Eſt autē ſuitus ꝑſo
nal' vſufructus quē hēmus in reb' aliēis
vt. ff. de vſuf. l. j. inſti. ꝺ vſuf. §. ꝯſtituit̄. ⁊ in
ſti. de vſu ⁊ ha. in ꝑn. forma igit̄ libellū
ꝑmo in ſeruitute ꝑſonali in hūc modum
Dico ego b. cōtra c. ꝙ ipe habꝫ ꝑdiū in q̄
habeo ius ſiue ſeruitutē vtendi fruendi.
vñ ꝓpono ꝯfeſſoriā actionē cōtra dictū. c
et peto dictā ſeruitutē mihi adiudicari: ⁊
ipm c. vt patiat̄ me vti frui cōdēnari. In
qua etiā actione cām ſufficit ꝓponere vt
ſ. dictū eſt: ⁊ ꝓponet̄ ita. vñ cū habeā ius
vtendi ſiue fruendi peto illū mihi ꝯdem
nari. eodē mō formabis libel. in eo q̄ hēt
tñ vſum dimittēdo hoc verbū frui. ⁊ po
teſt addi ſic. ⁊ q: tanto tpe me ꝓhibuit et
impediuit vti frui peto dictū c. in fructi
bus quos ꝑcepiſſem vel ꝑcipe potuiſſem
mihi ꝯdēnari. ⁊ hoc ꝑ. l. ff. ſi vſufru. pe. l

j. rñ. j. ⁊. l. iij. ⁊. l. fi. Circa ſeruitutē realē
forma ſic libel. ſed ꝑmo ſciendū eſt ꝙ ſer
uitus realis nō pōt deberi niſi vterq; ha
beat ꝑdiū vnus vnū qꝺ ſeruiat: alter ali
ud cui ſeruiat̄. vt inſti. de ſer. in vſi. iō au
tem. ⁊ ff. coīa ꝑdi. tam ruſti. q̄ vr. ꝑdi. l. j
in fi. ſeruitutes ruſti. ꝑdi. ſunt iter: via: ac
tus: aqueductus. vt. ff. ꝺ ſer. ꝑdi. l. j. ī ꝑn.
forma ergo ſic libel. in ſer. ruſti. ꝑdi. Dico
ego a. cōtra b. ꝙ habeo ſeruitutē eundi ꝑ
fundū ſuū ad fundū meū: vñ ꝓpono con
feſſo. cōtra ipm b. ⁊ peto ipam ſeruit. mi
hi adiudicari: ⁊ ipm vt paciat̄ me vti hac
ſeruitute ⁊ mihi ꝯdēnari. eodē mō forma
bis in alijs ſeruitu. ruſti. ꝑdi. ⁊ loco act. ſi
vis potes ponere cām ⁊ aſſignare. ſ. hanc
vñ q: ius habeo eundi. ⁊ formabis vt in
libello ſuperiori ꝯtinet̄. Seruitutes vrba
noꝝ ꝑdioꝝ ſunt vt ſeruitus ꝓſpiciēdi ali
q̄d vl' īmittendi tignū ī vicini edes ⁊ alie
ſimiles. vt inſti. de act. §. eiuſdē. ⁊ ff. de ſ
uitu. vr. ꝑdi. l. j. ⁊ formabis li. in qualibet
iſtarū act. hoc mō. Dico ego c. contra a. ꝙ
ego habeo ius īmittēdi tignum de domo
mea in edes ſuas: vñ ꝓpono ꝯfeſſoriā cō
tra ipꝫ ⁊ peto dictū ius ſiue ſeruitutē īmit
tēdi tignū mihi adiudicari: ⁊ ipꝫ a. vt me
patiat̄ vti tali ſer. in cōdēnari: ⁊ in libello
potes edere cām ꝓ act. ⁊ erit cā talis: quia
ſeruitutē habeo īmittēdi tignū ꝺ edibus
ſuis in edes meas: vñ peto ⁊c̄. nihil aliꝺ
in libello mittat̄: ⁊ eodē mō formabis li.
in alijs ſer. vrba. ꝑdi. excepta ſerui. altius
nō tollēdi: in qua libellus hēt formari vr
bis negatiuis. ſ. hoc mō. Dico ego a. con
tra b. ꝙ ipe nō habet ius altius tollendi
edes ſuas: q: ego habeo ſeruitutē in edes
ſuas nō tollendi. vñ ꝓponēdo cōfeſſoriā
contra ipm b. peto ſeruitutē altius nō tol
lēdi mihi adiudicari: ⁊ ipm ne altius tol
lat mihi peto ꝯdemnari. ⁊ in iſta ſicut in
alijs caſibus loco actionis pōt cā ꝓponi
hoc mō. vñ cum habeā ſeruitutē in edes
ſuas altius nō tollēdi peto ⁊c̄. Eſt ⁊ alia
actio realis que cōpetit ꝓ ſeruitute negā
da tam in ruſti. ꝑdi. q̄ in vr. ⁊ appellatur

dauiſibi codicem meū ad ſcribendū. vn-
de ꝓpono act. cōmo. cōtra ipm̄ finito vſu
ad quē codex fuit cōmodatus. ⁊ peto eun
dem. a. ad reſtitutionē. C. in cōdemnari ⁊
erit cā in iſta actione quā ſufficit ꝓponere
hec. i. qꝛ cōmodaui ſibi codicez meum ad
ſcribendū ⁊ vſus finitus ē. Item in acti.
depoſiti. for. ſic libel. Dico ego. t. cōtra. l.
ꝙ ego depoſui penes eū digeſtū meū. vñ
proponēdo ꝯtra eū act. depoſiti peto eun
dez. l. ad reſtitutionē digeſti mei mihi cō
demnari: ⁊ erit cā in iſta actione quā ſuffi
cit ꝓponere talis. ſ. qꝛ depoſui. ⁊ nota ꝙ
datur in ſimplū actio depoſiti niſi in his
caſibus. ſ. qñ depoſitū eſt cā incendij: tu-
multus: ruine: naufragij: in quibus caſi-
bus ſi depoſitarius inficiet̄ tenetur ad du
plum. vt inſtitu. de actio. § plane. ⁊ § in
duplū. ⁊. ff. depoſiti. l. j. § j. ⁊ for. libel. ſic
Propono ego. l. cōtra. t. ꝙ ego ob timorē
incendij digeſtū meū apud ipm̄ depoſui.
et qꝛ inficiat̄ depoſitū ꝓponēdo ꝯtra ipz
actionē depoſiti peto eundē. t. mihi ī du
plum ꝯdēnari: ⁊ erit cā in iſta actione ſcʒ
hec: qꝛ depoſui apd̄ eū rem ⁊ ipe inficiat᷑
eſt. Item eodē mō for. li. in duplū quādo
petitur in alijs caſibus quattuor. ſ. quan
do cā tumultus incēdij ruine ⁊ naufragij
depoſitū eſt. Item in act. man. for. libel.
in hūc modū. Dico ego. t. cōtra. s. ꝙ ego
ſibi mādaui vt emeret mihi equū ⁊ ille ſu
ſcepit mandatū: ſed illud nō impleuit ꝓ
pter qd̄ dānificatus ſum ad valorez. x. li-
brarū ⁊ tantū eſtimo intereſſe meū. vñ ꝓpo
no ꝯtra ipm̄ act. man. peto etiā eundē. s.
in. x. libris noīe intereſſe mihi cōdēnari ⁊c.
Iſta eñ actio demū cōpetit qñ recipit int̄
eſſe. ad intereſſe eñ dat̄. vt. ff. man. l. ſi pro
curator. § mādati actio. Itē videndū ē de
act. ꝓ ſocio q̄ habet locū qñ ſocietas con-
trahit̄ int̄ aliquos ꝯſenſu. vt. ff. ꝓ ſocio. l
vt ſit. ⁊ naſcit̄ demū finita ſocietate. vt. C
pro ſocio. l. tādiu. ⁊ format̄ li. in hac actio
ne in hunc modū. Dico ego. t. ꝙ int̄ me ⁊
s. iuimus ſocietatē emendi vinū vſq; ad
c. libras. vñ cū ipe ſocius noīe ſocietatꝭ tā
tum de vino emerit peto ptem vini dedu
cto capitali mihi adiudicari: ⁊ ad reſtitu-
tionē dicte partꝭ ipm̄ mihi ꝯdēnari. ⁊ erit
cā in iſta actōe talis. ſ. qꝛ ꝯtraximus ſocie
tatē: ⁊ ſilr̄ dat̄ ꝓpt̄ dolū vel culpam ſocij
vt. ff. ꝓ ſocio. nēo ⁊. l. ſeqnti. ⁊. C. ꝓ ſocio
l. iiij. Itē in act. ex ēpto for. ſic li. Dico ego
t. ꝯ. s. ꝙ ego emi equuz ab eo ꝓ. x. libris.
vñ ꝓponendo ꝯtra ipm̄ act. ex ēpto: peto
eundē ad reſtitutionē equi mihi ꝯdēnari
ex pte aūt vēditoris petit̄ ſic. Dico ego. s.
ꝯtra t. ꝙ ipe dz mihi. x. ex vēditiōe tal̄ eq̄
quē ſibi vēdidi ⁊ tradidi: vñ ꝓponēdo cō
tra ipm̄ actionē ex vēdito peto eūdē. t. in
illis. x. mihi ꝯdēnari: ⁊ erit cā in hac actio
ne tal̄ ſcʒ qꝛ vēdidi ⁊ tradidi. Itē in act. lo
cati for. ſic li. Dico ego b. cōtra t. ꝙ ego lo-
caui ſibi domū talē vſq; ad annū merce-
de. x. li. ꝯſtituta mihi ⁊ ꝓmiſſa ab eodez
t. vñ ꝓponēdo ꝯtra ipm̄ acti. locati: peto
ipm̄ in. x. libras mihi ꝯdēnari. ⁊ ecōtra cō
ductor ꝓponet hoc mō. Dico ego. t. ꝯtra
b. ꝙ ego ꝯduxi talē domuz ab eo vſq; ad
annū mercede. x. li. ſibi ꝓmiſſa. vñ ꝓpo-
nēdo ꝯtra ipm̄ act. ex ꝯducto peto eundez
b. vt domū ꝯductā ad habitanduz mihi
tradat ꝯdēnari. Reſtat videre de act. fur-
ti manifeſti in q̄ ſic for. li. Dico ego a. cō-
tra b. ꝙ ipe palā ſurripuit equū meū: vñ
proponēdo ꝯtra ipm̄ act. furti manifeſti:
peto eūdē ī q̄dā ſūma pecunie noīe pene
mihi ꝯdēnari: ⁊ erit cā in hac act. quā ſuf
ficit ꝓponere tal̄. ſ. qꝛ furtū fecit māifeſtū
et eodē mō for. li. in act. furti nō manifeſti
ſʒ hec ē dīa qꝛ in pͥma actōe q̄druplū eſt
pena vltra rei pſecutionez. in ſcd̄a. ſ. furti
nō manifeſti duplū ē pena extra rei pſecu
tionē. vt inſti. de act. § ex maleficio. Item
in act. vi. bono. rap. ſic for. li. Dico ego. t.
cōtra b. ꝙ ipe a manibꝰ meis talē rē vi ra-
puit: vñ ꝯtra ipm̄ act. vi bo. rap. ꝓponē̄
peto eūdē b. in q̄druplū rei ī ipo q̄druplo
cōputata ꝯdēnari. vt inſti. de act. § pena
et. § vi bo. rap. ⁊ inſti. vi bo. rap. § q̄dru-
plum. In furto autē manifeſto totū qua-
druplū eſt pena: ⁊ erit cauſa in iſta actiōe

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

vt dictũ eſt: q: talẽ rem rapuit de manib᷒
meis. Item in actione. l. acquil. forma li-
bellũ ꝯtra negantẽ ſic. Dico ego. t. contra
b. ꝙ ipe ꝑ culpã ſuã occidit ſeruuꝫ meum
quẽ eſtimo. x. ⁊ ſi negat ſeipm occidiſſe ꝓ
ponẽdo contra eũ act. l. acquil. peto eũdẽ
b. in duplũ. ſ. in. xx. mihi ꝯdẽnari vt vnũ
ſimplũ ſit ꝓ dãno dato ⁊ aliud ſit ꝓ pẽa
q: negauit. Contra ꝯfitentẽ aũt formabiſ
libellũ ſimilit ſicut dictũ eſt. s̃. xxi. ſi ſim
plũ petit. erit aũt cã in ꝓore actione. ſ. tal
q: damnũ dedit ⁊ ſic erit in ꝑmo caſu pe-
na. in ſecũdo vero non: ꝑterea in alio caſu
eſt penalis. q: ſi agit ex ꝑmo capite. l. ac-
quil. eſtimabit res quãti plurimi fuerit re
tro infra annũ. ſi aũt agat ex tercio capite
tũc eſtimabit res q̃tũ retro plurimi fuerit
infra. xxx. dies. vt inſti. ad. l. acquil. j. rñ.
et. §. hoc tñ capite. ⁊ inſti. de actio. §. ſꝫ ⁊ le
gis acq̃l. actio. ⁊ tũc in ea ſic forma libel.
Dico ego. c. cõtra. b. ꝙ ipe occidit ſeruum
meũ q̃ valet. x. ſꝫ hoc ãno valuit. xxx. vñ
proponẽdo ꝯtra eũ act. l. acquil. q: debet
fieri mihi eſtimatio ſerui occiſi quãti retro
plurimi fuerit infra annũ peto eundẽ mi
hi in. xxx. ꝯdẽnari. eodẽ mõ forma libellũ
ſi agat ex tercio capite: ſꝫ nõ fiet eſtimatio
niſi q̃ti plurimi retro fuerit ĩfra. xxx. dies
Item reſtat videre de act. famil. herciſ. q̃
habet locũ int coheredes ⁊ naſcit ex qua-
ſi ꝯtractu. vt inſti. de obli. q̃ ex quaſi con-
tractu naſcunt. §. idem iuris. dũ tñ ambo
poſſideãt vel ꝯfiteant ſe heredes ⁊ forte ĩ
ea forma libellũ ſic. Dico ego. g. cõtra. s.
ꝙ fuimus coheredes ĩ tali hereditate. vñ
proponẽdo actionẽ famil. her. cõtra illuꝫ
peto illaꝫ hereditatem diuidi: ⁊ dico ꝙ in
iſta actiõe ⁊ in duabus ſequẽtibus ꝑmit-
titur iudici rem vni adiudicare ⁊ illũ alte
ri in certa ſũma pecunie ꝯdẽnare, ꝑut ipi
videbit: ⁊ erit cã in hac actione q: fuimuſ
coheredes. Itẽ ſimili mõ formabis libel
lum in actione cõi di. que habꝫ locũ inter
eos quibus eſt aliqua res cõis ſine ſocieta
te veluti legata vel donata. vñ orit ex q̃ſi
contractu. vt inſti. de obli. que ex quaſi cõ

tractu. §. Itẽ ſi int aliquos. Item in act. fi
niũ regun. ita for. libel. Dico ego. b. cõtra
t. ꝙ inter me ⁊ ipm habemus duos fun-
dos: ipe vnũ ⁊ ego aliũ adeo confines ꝙ
vix pñt agroꝝ fines diſcerni. vñ ꝓponen
do ꝯtra ipm actionẽ finiũ regũ. dico ego
et peto vt fines diuidant ⁊ mere diſcernã
tur ſic vt finalis iurgij queſtio ſiue contro
uerſia int nos ſopiat. Item videndũ ẽ de
act. ſerui corrupti q̃ dat contra eũ qui alie
nũ ſeruũ hortatu vel ꝯſilio corrupit ĩ aĩo
vt inſti. de obli. que ex ma. naſcũtur. §. vñ
illud queſitũ. ⁊. C. de furtis ⁊ ſeruo corru
pto lege ſi q̃s ꝑſuaſerit. ⁊. ff. de ſeruo cor-
rupto. l. j. §. ꝑſuadere. ⁊ quaſi per totũ ti.
vñ in ea ſic format libellus. Dico ego. a.
contra. b. ꝙ ipe ꝑſuaſit ſeruo meo vt aufu
geret ⁊ aufugit. ⁊ ſic eũ corrupit. vñ ꝓpo
nendo actionẽ ſerui corrupti peto ipm. b.
in duplũ. ſ. ꝓ deterioratione in. x. ⁊ in ali
is. x. ꝓ pena mihi ꝯdẽnari. ⁊ erit cã ĩ hac
actione talis. ſ. q: ſeruũ corrupit quã ſuffi
cit ꝓponere loco actionis. Item reſtat vi
dere de condi. ex. l. q̃ naſcit ex. l. ꝯditiciaꝫ
⁊ dat ad triplũ contra eum q̃ maiorẽ ſum
mã q̃ꝫ deberet in libello ꝯuentionali inſe
ruit vt aduerſarius eius in ꝑſtatiõe ſpor-
tularũ grauaret. vt inſti. de act. §. tripli. ⁊
in ea format ſic libellus. Dico ego. a. con
tra. b. ꝙ ipe in libello cõuentõnali contra
me porrecto maiorẽ ſummã q̃ꝫ deberet in
ſeruit vt ob hoc grauarer in ꝑſtatiõe ſpor
tularum: occaſione cuius maioris q̃ꝫtitatiſ
damnificatus ſum in. x. ſolidis. vñ ꝓpo-
nendo contra ipm. b. condi. ex. l. peto eũ-
dem in triplũ. ſ. in triginta ſolidis viꝫ in
x. noĩe damni dati. ⁊ in. xx. noĩe pene mi
hi condemnari. ⁊ conditione ex eadem le
ge agitur contra executorem pro eo ꝙ exi-
git ſportulas maiores a reo q̃ꝫ deberꝫ ſm
quantitatem in libello comphenſam. et
poteſt ſic formari libellus contra ipſum.
Dico ego. a. contra. b. executorem qui exe
git maiores ſportulas q̃ꝫ deberet ſm q̃n-
titatem in libello comphenſaꝫ ꝓpter qꝺ
dãnificatus ſum in. x. ſolidis. vñ ꝓpono

vnde quia pro.x. vēdidi peto ⁊c. ſimiliter
contra patrē ex cōtractu filij poteſt forma
ri ſic libell'. Dico ego.a.cōtra.b.ꝙ vēdi-
di filio ſuo quē habet in poteſtate equum
ꝓ.x.⁊c. de filio in poteſtate feci mentōem
ideo qꝛ qui ſui iuris eſt peculiū habere nō
poteſt.vt.C.de inoffi.teſt.l.fi.in fine. Itē
ex iureiurādo p̄ſtito ex dilatōe iudicis vel
partis aduerſe oꝛit in factū actio ſi iuretur
non adiecta cauſa ex qua dicat ſibi deberi
ſcꝫ ſi iuret informiter: ſi aūt adijciat cauſaꝫ
ex qua dicat ſibi deberi veluti mutuo vel
etiam ſimilibus: oꝛit actio ex illa cauſa: et
tunc dicit iuraſſe formiter q̄ſi forma ſiue
cauſa adiecta.vt.ff.de iureiur.l.ſi duo.§.ſi
iurauerit.⁊.§.idē dicem'.⁊.§.ideꝫ marcel
lus.⁊ ideo forma in illa libelluꝫ ſic. Dico
ego.a.cōtra.b.ꝙ cū peterē ab ipo decē ex
cauſa mutui: ⁊ ipe detulerit mihi iuramē
tum ⁊ ego iuraui ſimpliciter ꝙ ipſe debe-
bat mihi illa decē ꝓponēdo actionem in
factū ꝓuenientē ex iureiurādo peto dictū
b.in dictis decē libris mihi ꝯdēnari: cau-
ſa in iſto libello erit talis: qꝛ iuraui q̄ pote
rat poni loco actōis. ſi aūt iuraui formiter
id ē adiecta cauſa.ſ.qꝛ ex cauſa mutui de
bebat tūc dicā ſic: vñ qꝛ ꝓponēdo cōditi-
onem certi que naſcitur ex mutuo iuraui
ex cauſa mutui mihi deberi peto ⁊c. Re-
ſtat videre de actōibus penalibus: ⁊ prīo
de illa que datur ꝓ albo p̄toris corrupto:
erat eñ albū p̄toris dealbatio quedā po-
ſita in eminenti loco in quo albo erat ſcri
ptum de citando aliquē vel de aliquo p̄ce
pto generali vł ſpeciali.vt.ff.d albo ſcri.
l.j.⁊.ij.⁊ eſt pena.l.aureoꝝ ſtatuta contra
corruptoꝝ maliciā.vt.ff.de iuriſdi.om.iu
di.l.ſi q̄s. forma ḡ libellū ſic in hac actōe
Dico ego.a.contra.b.ꝙ ipſe corrupit al-
bum pretoris: vnde proponendo contra
ipſum actionem in factum peto ipm in.l.
aureis nomine populi mihi condemnari
iſta enim actio popularis debet dici a po
pulo: quia ius populi tuetur.vt.ff.de po
pula.act.l.ij.⁊ erit cauſa iſtius actōis hec
ſcilꝫ quia album pretoris corrupit que po
terit poni loco act. Itē de actione in factū
que datur patrono contra libertuꝫ vel pa
tri contra filium videndum eſt. habet eñ
locum quando libertus vocat patronum
in ius ſine venia impetrata vel filius pa-
trem.vt inſti.de acti.l. penales. C.de in
ius vocando.l.ij.⁊ eſt pena illius.l.aure.
vt.ff.de in ius vocando.l.penulti. forma
ergo ſic libelluꝫ in hac actōe. Dico ego.a.
contra.b.libertum meum ꝙ ipe vocauit
me in ius venia nō impetrata: ⁊ ideo inci
dit in edictum ⁊ tenetur ad penā.l. aure.
vnde proponendo contra ipſum actio.in
factum peto eundem mihi in.l.aure.con-
demnari nomine pene: ⁊ erit cauſa iſtius
actiōis iſta.ſ.quia me patronuꝫ in ius vo
cauit non impetrata venia que proponi
poteſt loco actionis. eodem modo forma-
bis ſi pater agat contra filiū in eadē actōe
ſed caue tibi quia vltima actio non datur
contra filium qui eſt in poteſtate: quia im
petrata venia non poſſet patrē in ius tra-
here.vt.C.de in ius vocan.l.fi.quia nul
la lis inter patrem ⁊ filium eſſe poteſt niſi
de caſtrenſi pecul'.vel quaſi.vt.ff.de iud.
l.nulla. preterea datur actio in factū ꝯtra
eum qui debitorē alicuius vocatū in ius
vi detinuit vel dolo detineri fecit vt ipe li
beret eū a tēporali obligatione q̄ obliga-
tus eſſet ⁊ datur in ipm obligatio inq̄ʒtū
actor iurauerit in litē contra ipm.vt.ff.ne
quis eū qui in ius vocatu rvi eximat.l.p̄
ſertum.§.j.⁊ formabitur libellus in hunc
modum. Dico ego.a.contra.b.ꝙ ipſe de-
bitorē meū in ius vocatū vi detinuit quo
minus in iudicio compareret ⁊ ita libera
tur debitor act.q̄ mihi tenebat.vnde pro-
ponendo actio.in factū cōtra eū peto eun
dem.b.quantū in litē iurauero mihi con
demnari: ⁊ cauſa iſtius actionis eſt talis.
ſcꝫ quia vi exemit a iudicio debitorē meū
et ita ab actione qua mihi tenebatur libe
ratur: quā cām ſufficit ꝓponere loco acti-
onis. Eodē mō formabis libellū ꝯtra euꝫ
q̄ dolo ꝓcurauit vt ali' eximeret: ſꝫ q̄d ſi
nō vi ſꝫ alio mō ꝓcurauit q̄minus veniret

certe tūc locū habet actio in factū q̄ deſcē
dit ex eo edicto ꝑ quē factū erat quomin⁹
in iudicio veniret: ꝛ datur ad intereſſe acto-
ris. vt. ff. de eo ꝑ quē factū erit. l. ſi. j. rñ. et
hec eſt dr̄ia inter hanc actionē ꝛ ſupiorez
que deſcēdit ex eo edicto ne vis fiat ei ꝛc̄.
et in vtraqꝫ eodē mō formabis libel. ſꝫ in
pͥma facias mētionē de vi: in ſecunda ne
quaqꝫ. Reſtat videre de p̄iudicialib⁹ ac-
tionibus ꝛ pͥmo de illa in qua querit̄ an
aliquis ſit liber vel ſeruus: ꝛ habet locuz
quādo aliquis vendicat ſeruū q̄ eſt in po
teſtate ꝛ poſſeſſione libertatis: vel quan-
do ē in poteſtate ſeruitutis vēdicat ſibi li-
bertatē. In pͥmo forma ſic libelluz. Dico
ego a. cōtra b. ꝙ licet ipe b. ſit in poſſeſſio
ne libertatꝭ: eſt tñ ſeruus meus: vñ vendi
co ipm in ſeruitutē ꝛ peto eundē mihi ad
iudicari. ꝛ econtra ſi. b. ſit in poſſeſ. ſerui-
tutis ticij ſic formabit̄ libel. Dico ego b.
contra t. ꝙ licet ipe t. me poſſideat in ſer-
uitute ſiue ī libertinitate: liber tñ ſuz. vñ
vendico me in libertatē ꝛ peto liberū me
pronūciari: ꝛ ipm t. ne me impediat in li
bertatē mihi ꝯdēnari. Item forma ſic li-
bellū in illa preiudiciali in qua querit̄ an
aliquis ſit libertus vel ingenuus. Dico
ego b. cōtra t. ꝙ licꝫ ſit in poſſeſſione inge
nuitatis: tñ eſt libertus meus. vñ vēdico
ipm in libertū ſiue in libertinitatē: ꝛ peto
ipm tanqꝫ libertū meū mihi adiudicari.
et econtra ſi t. a b. poſſideat̄ vt libertus ꝓ
ponetur ſic libel. Dico ego t. cōtra b. ꝙ li
cet me poſſideat vt libertū: tñ ſuz ingenu
us. vñ vendico meā ingenuitatē: ꝛ peto
me ingenuū ꝓnūciari ꝛ ipm ne me impe
diat vti ingenuitate mihi ꝯdēnari. Itez
in illa p̄iudiciali in qua querit̄ an aliquis ſit
filius alicuius an nō formabit̄ li. hoc mō
Dico ego a. contra b. ꝙ licet ipe ſit in poſ
ſeſſione ſui iuris tñ filius meus eſt. vñ vē
dico ipm in filiū ꝛ peto eum in filiū mihi
adiudicari. ecōuerſo ſic formatur libellus.
Dico ego b. contra a. ꝙ licet ipe poſſideat
me in filiū: tñ dico me non eſſe filiuz eius.
vnde vendico me in propriam libertatez
et peto me nō filiū eius adiudicari: ꝛ ipm
ne me impediat vti ꝓpria libertate vt ex-
traneū mihi ꝯdemnari. Iſte vero actōes
dicunt̄ p̄iudiciales. vt inſti. de act. §. p̄iu-
diciales: qꝛ p̄iudicāt oībus alijs acti. vel
queſtionibus ſiue criminalibus ſiue ciui
libus qꝛ pͥmo querit̄. vt. ff. de orig. iur. l. j
ij. iij. ꝛ. ff. de ordi. cog. ꝑ totum. Reſtat vi
dere qualiṫ format̄ libel. in cōdi. ꝛ primo
dicēdū eſt ꝙ ē q̄daz ꝯditio certi generalis
que datur ꝓ oī eo qḋ certum debet̄. vt. ff.
ſi cer. pe. l. certi. ꝛ in ea for. li. ſic. Dico ego
t. contra l. ꝙ ipe debet mihi equū ex cauſa
empt. vnde ꝓponendo contra ipm cōdi.
certi peto eundē l. ad traditionez equi ex
cauſa pͥmiſſa mihi condemnari. eodē mō
for. libel. in iſta generali cōdi. ſi ex aliqua
alia cauſa mihi aliquid certū debeatur.
Item ſunt ꝛ alie cōditiones ſpeciales: vt
conditio certi ex mutuo: conditio certi ex
ſtipulatione: ꝯditio indebiti ſine cauſa ꝛ
ſimiles in q̄bus format̄ libellus ſicut in
generali conditōe: ſed tm̄mō in conditio-
nibus generalibus aſſignabit̄ cauſa: q̄a
alicui nō datur aliqua conditio ex re ſua:
ſed tm̄ pro eo quod debetur ex cauſa alia
niſi ex cauſa furtiua: illa eñ pro re ſua tm̄
modo datur contra furem ꝛ heredez eius
et eſt ſpeciale in ea vt pluribus act. fur te
neatur. vt inſti. de act. §. ſic itaqꝫ. ꝛ. ff. vſu
fruc. quemadmo. ca. l. finali. Item reſtat
videre de act. ex ſtipulatu qualiṫ in ea for.
libel. hec aūt datur qñ aliquid incertū ꝓ
mittit̄. vt inſti. de verbo. obli. in pͥn. ꝛ for
matur ſic libellus. Dico ego a. contra b. ꝙ
ipe promiſit mihi facere domū ꝑ ſtipula
tionem: ꝛ quia nō fecit propono ꝯtra ipꝫ
acti. ex ſtipulatu: ꝛ peto ipm ad intereſſe
meuz quod eſtimo. x. mihi condemnari.
iſtius libelli formatio poteſt elici a. l. ff. ꝺ
re iudi. l. ſi quis ab alio. §. fina. ꝛ licꝫ no-
men act. proponat̄ in libel. ſufficit tñ po
nere cauſam hanc. ſ. qꝛ domū ꝑ ſtipulati
onē ꝓmiſit mihi facere ꝛ nō fecit. Itez in
actione commo. formatur ſic libellus.
Dico ego. m. contra. a. ꝙ ego accōmo-

contra ipſum condi. ex.l. condic.⁊ peto eū
in quadruplum.ſ.in.xl.quorū decē ſunt
nomine damni mihi dati:⁊.xxx.nomine
pene mihi condēnari. vt inſtitu. de act.§.
Item ex lege condict. Cauſa in iſta actiōe
erit talis.ſ.quia executor exegit a me maio
res ſportulas qꝫ deberet ſm quantitatem
in libello comprehenſam. Item reſtat vi
dere de actiōe qđ metus cauſa que datur
contra eum qui metū intulit ⁊ cōtra quē-
libet poſſeſſorem. vt.ff.quod metus cau-
ſa.l.cum quis exceptione.§.in hac actiōe
in qua ſic forma libelluꝫ. Dico ego ticius
contra ſemproniū ꝙ ipē detinet rem mihi
per metum ablatā:vnde ꝓponendo acti.
qđ metus cauſa cōtra ipm:peto eundē ad
reſtitutiōem rei mihi condēnari:⁊ tunc iu-
dex condēnabit eū ad reſtitutionē rei: ⁊ ſi
reſtituere nō vult peteꝰ ab eo quadruplū
in quo quadruplo ipā res contineꝰ. vt.ff.
qđ metus cauſa.l.ſi cū exceptōe.§.hec aūt
et tūc for. libelluꝫ hoc mō. Dico ego ticiꝰ
cōtra ſem.ꝙ ipē rem per metū mihi abla-
taꝫ detinēs nō vult reſtituere licet ſup hoc
ſit ꝯdēnatus:vn̄ ꝓponēdo ꝯtra ipm act.
qđ metus cauſa peto ipm in quadrupluꝫ
id eſt ad rei reſtitutionē ⁊ in triplū noīe pe
ne mī ꝯdēnari:⁊ ſi reſtituere velit ante ſen
tentiam liberabiꝰ a pena tripli. vt inſti. đ
act.§.Item actio:⁊ erit cauſa in hac actio
ne quā ꝓponere ſufficit hec.ſ.vn̄ cū p me
tum res iſta mihi ſit ablata peto ⁊c.⁊ daꝰ
hec actio vſqꝫ ad annū tm̄ in quadrupluꝫ
poſt annū vero in ſimpluꝫ. vt.ff. qđ metꝰ
cauſa.l.ſi cum exceptione.§.j.⁊.ij. Item
reſtat videre de acti. in factū que deſcēdit
ex edicto de calūniatoribus:⁊ daꝰ in qua
druplum ad annū:poſt annum vero per-
petuo in ſimplum. vt.ff. de calum.l.j. in
princi.⁊ habet locū contra ipſum qui reci
pit aliquid a me vt me calūnioſe non ve-
xet:⁊ idem ſi recipit ab alio vt me calū. ve
xet:in vtroqꝫ datur mihi actio contra eum
vt.ff. de calūniato.l.generaliter.§.fi.⁊ in
ea formabis libellum ſic. Dico ego ticius
contra ſemproniū ꝙ ipſe accepit decem
a meuio vt me calumnioſe vexaret:vnde
proponendo actionem in factum contra
ipſum peto eundem in quadruplum ſcilꝫ
in decem que accepit.⁊ in triginta nomi-
ne pene mihi condemnari:⁊ erit cauſa in
iſta actione quam ſufficit ꝓponere hec.ſ.
quia decem accepit a meuio vt mihi face-
ret negocium calumnioſe. Si auteꝫ a me
ipſo recepit vt me nō vexaret calumnioſe
forma libellum ſic. Dico ego ticius cōtra
ſemproniū ꝙ ipſe accepit a me deceꝫ ne
calumnioſe moueat mihi litem:vnde pro
ponendo actionem in factum cōtra ipm:
peto ipſum in quadruplum ſcilicet in de
cem que accepit a me ⁊ triginta nomine
pene mihi cōdemnari:⁊ erit cauſa in hac
actione talis ſcilicet quia decem a me ac-
cepit ne calumnioſe cōtra me moueret ne-
gocium.

Sequūtur rubrice inſtitutionum.

Rubrice primi libri.

De iuſticia ⁊ iure.
De iure naturali gentium ⁊ ciuili.
De iure perſonarum.
De ingenuis.
De libertinis.
Qui ⁊ ex qbꝰ cauſis manumittere nō pn̄t
De lege fuſia canina tollenda.
De his qui ſui vel alieni iuris ſunt.
De patria poteſtate.
De nuptijs.
De adoptionibus.
Quibus modis ius patrie ptātis ſoluiꝰ.
De tutelis.
Qui teſtamento tutores dari poſſunt.
De legitima agnatorum tutela.
De capitis diminutione.
De legitima patronorum tutela.